

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Előadóművészi jogok gyakorlása szinkronizálás esetén

Ügyszám: SZJSZT 6/2006

A megbízó által feltett kérdések:

A szakértő feladata annak megállapítása, hogy

1. Amennyiben az előadóművész filmszinkron céljára előadóművészi teljesítményt nyújt, alkalmazható-e az ilyen előadóművészi teljesítménnyel kapcsolatban a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 73. § (3) bekezdésében foglalt jogátszállási vélelem?
2. Amennyiben a filmszinkron céljára rögzített előadóművészi teljesítmény vonatkozásában is alkalmazandó az Szt. 73. § (3) bekezdése szerinti jogátszállási vélelem, úgy követelhet-e az előadóművész az ilyen szinkronnal ellátott film bármilyen további felhasználása esetén jogdíjat?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Ad 1. Az Szt. 73. §-ának (3) bekezdésében foglalt jogátszállási vélelem az ebben a bekezdésben foglalt korlátok között a filmszinkron céljára nyújtott előadóművészi teljesítmény jogainak a film előállítójára ruházására vonatkozóan is irányadó.

Az Szt. 73. §-ának (3) bekezdése szerint ha az előadóművész hozzájárult ahhoz, hogy előadását filmalkotásban rögzítsék, a hozzájárulással – ellenkező kikötés hiányában – a film előállítójára [64. § (3) bek.] ruházza át az (1) bekezdésben említett vagyoni jogokat. Ez a rendelkezés nem érinti az előadóművészeknek a 20. § és a 28. § alapján fennálló díjigényét. A 23. § (6) bekezdését az előadóművészekre is megfelelően alkalmazni kell.

A szinkronszínészek a vonatkozó nemzetközi szerződések [az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény (kihirdette az 1998. évi XLIV. törvény) 3. Cikkének a) pontja, illetve a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének (kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény) 2. Cikkének a) pontja] alapján előadóművészeknek minősülnek, ezért megállapítható, hogy a szinkronszínészekre is alkalmazandók az Szt. előadóművészekre vonatkozó szabályai, így a 73. § (3) bekezdése is, vagyis a szinkronszínészi teljesítmények vonatkozásában is alkalmazni kell ezt a szabályt.

Az Szt. vitatott bekezdése részben diszpozitív, részben kógens szerződési szabály.

Diszpozitív abban a tekintetben, hogy az előadóművész szerződésben szabadon rendelkezhet arról, hogy átruházza-e a vagyoni jogait a filmelőállítóra vagy sem. De a törvény – az általános, tipikus esetekből kiindulva – egy megdönthető vélelmet állít fel amellet, hogy az előadóművész a vagyoni jogait átruházza a filmelőállítóra, ha hozzájárult az előadása

filmalkotásban való rögzítéséhez. E szerződésértelmező, kiegészítő szabály alapján értelmezhetővé válik a szerződés abban az esetben is, ha a felek egyáltalán nem rendelkeztek a jogátszállásról. A jelen esetben egyébként az kétségtelen, hogy a filmalkotásban való rögzítéshez a szinkronszínész hozzájárult.

A hozzájárulással keletkező vélelem alapján a szinkronszínész a filmelőállítóra átruházta a 73. § (1) bekezdésében meghatározott vagyoni jogait (tehát azt, hogy *a*) rögzítetlen előadását rögzítsék; *b*) rögzítetlen előadását sugározzák vagy más módon a nyilvánossághoz közvetítsék, kivéve, ha az előadás, amelyet sugároznak vagy más módon a nyilvánossághoz közvetítenek, már maga is sugárzott előadás; *c*) rögzített előadását többszörözzék; *d*) rögzített előadását terjesszék; *e*) rögzített előadását vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy tegyék a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg).

A törvény az átengedés melletti vélelem bevezetésével a szerződések tipikus módját figyelembe véve segíteni kívánja a szerződés értelmezését, de nem zárja ki azt sem, hogy a felek akár ettől eltérően is rendelkezhessenek – például úgy, hogy az előadóművész bizonyos jogait nem engedi át. A vélelem megdöntésének terhe ilyenkor az előadóművészen van, így neki kell bizonyítania egy ilyen, a jogátruházást kizáró, „eltérő megállapodás” létezését.

Mindez azonban függetlenül ítélandó meg a 73. § (3) bekezdésének azon kógens szabályától, amely alapján egyes díjigényeit az előadóművész nem engedheti át a filmelőállítónak. Ezekkel a konkrétan nevesített díjigényekkel kapcsolatban nem érvényesül a fő szabály, azaz a 73. § (3) bekezdésének 1. mondata, miszerint a vagyoni jogok átruházhatók.

A 73. § (3) bekezdés 2. mondatában meghatározott két díjigény (mint a vagyoni jogok speciális alakzata) nem átruházható. E két díjigény a filmalkotás magáncélú többszörözése (Szt. 20. §), a sugárzott vagy más módon a nyilvánossághoz közvetített előadás egyidejű, változatlan továbbközvetítése (Szt. 28. §). Ezek a jogosultságok minden esetben, tehát függetlenül attól, hogy a vagyoni jogok átruházásra kerültek-e vagy sem, az előadóművésznél maradnak.

Az Szt. 73. § (3) bekezdésében megjelölt harmadik díjigény tekintetében ugyanez a végkövetkeztetés vonható le, vagyis erről sem lehet rendelkezni, de itt a törvény – a másik két díjigényhez képest – más szabályozási technikát alkalmaz. Az eltérő szabályozási technikának az az oka, hogy míg a 20. és a 28. § kifejezetten nevesíti jogosultként az előadóművészt is, a 23. § (6) bekezdése csak a szerzőre vonatkozik. Ezért ahhoz, hogy az előadóművészekre is alkalmazni lehessen a szabályt, szükséges volt egy utaló szabály bevezetése. Ebből következően tehát a szerzőhöz hasonlóan az előadóművésznél is fennmarad ez a díjigénye, függetlenül attól, hogy az egyéb vagyoni jogok tekintetében milyen megállapodás született.

A Magyar Köztársaságot, mint az Európai Unió tagállamát az EK-szerződés 10. cikke kötelezi arra, hogy jogszabályai összhangban legyenek a közösségi joggal. Az Szt. 113. §-ában foglalt jogharmonizációs klauzula pontosan fel is tünteti azokat az európai uniós jogi aktusokat, amelyeknek az Szt. megfelel. Ebből fakadóan, ha kétséges lenne is a magyar szabályozás értelmezése, csak olyan értelmezés lenne elfogadható, amely összhangban áll a közösségi joggal.

A magáncélú másolásra tekintettel fenntartott díjigényre nézve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv 5. cikk (2) bekezdésének *a*) pontja a szerzők és előadóművészek többszörözési jogának korlátozását (aminő pl. jogaiknak törvénynél fogva a film előállítójára ruházása) kifejezetten csak azzal a feltétellel engedi, hogy a jogosultak megfelelő díjazásban részesüljenek. Ezzel az iránymutatással áll összhangban, hogy az Szjt. – egyébként a nemzetközi gyakorlatnak is megfelelően – kizárja idevágó díjigényünknek a film előállítójára ruházását és megfelelő díjazásukat műveik, illetve teljesítményeik valószínűsített felhasználásához igazodó díjazás elrendelésével biztosítja. Már csak ezért sem lehet az Szjt. 73. §-ának (3) bekezdését úgy értelmezni, hogy az a díjigények átszállásával ellenkező kikötést zárja ki, nem pedig magát az igény átszállásának a lehetőségét.

A sugárzott mű vagy előadóművészi teljesítmény továbbközvetítéséért fenntartott díjigény tekintetében a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői jogra, valamint a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra vonatkozó egyes szabályok összehangolásáról szóló 93/83/EK irányelv 3. cikk (2) bekezdése a sugárzási jogok esetében lehetővé teszi, 9. cikke (1) bekezdése pedig, a sugárzott műsor vezetékes elosztására nézve kötelezővé teszi a szerzők és előadóművészek jogainak közös jogkezelését (díjigényük biztosítása végett akár engedélyezési jogaiknak a közös jogkezelőre ruházásával). Ez eleve kizárja, hogy a díjigényüket a film előadójára ruházzák és ezzel közvetlen részesedésükről is lemondjanak [vö. Irányelv (28) és (29) preambulumbekkezdés].

A bérleti jog korlátozása [a 23. § (6) bekezdésére való utalás] tekintetében az Szjt.-t a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokról szóló 92/100/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdése fényében kell értelmezni. A hivatkozott irányelvi rendelkezés ugyanis eltérést nem engedő módon kimondja, hogy a bérletre vonatkozó megfelelő díjazáshoz való jog a szerzőknél vagy előadóművészeknél marad. Vagyis a közös piacon hozzájárulásukkal többszörözött és forgalmazott példányok terjesztési jogának közös piaci kimerülése bérbeadásukra nézve nem következik be, amit a gyakorlatban felmerült kétségek eloszlátása végett célszerű volt rögzíteni. Ebből is következik, hogy az Szjt. 73. §-ának (3) bekezdésének szabályát nem lehet úgy értelmezni, hogy abból a bérleti jogból fakadó díjigény átruházhatóságára lehetne következtetni.

Ad 2. A fentiekből következik, hogy abban az esetben, ha a vélelem alkalmazásra kerül (vagyis nem létezik a felek között a vagyoni jogok át nem ruházására vonatkozó megállapodás), a 73. § (1) bekezdésében felsorolt vagyoni jogok tekintetében az előadóművészeknek további követelése nem állhat fenn, míg a 73. § (3) bekezdésében megjelölt három díjigénye függetlenül attól, hogy egyébként hogy rendezik a vagyoni jogok sorsát, mindenképp fennmarad.

Budapest, 2006. március 17.

Dr. Boytha György
a tanács elnöke

Dr. Gyenge Anikó
a tanács előadó tagja

Dr. Kiss Zoltán
tanács szavazó tagja